

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

M. Tvllii Ciceronis Epistolae

Cicero, Marcus Tullius

Halae Magdebvrgicae, MDCCLVII.

VD18 12794317

M. Tvllii Ciceronis Epistolarvm Ad Appivm Clavdivm Pvlchrvm Liber III.

urn:nbn:de:gbv:45:1-17061

ullo alio de adventu tuo scriberetur: verebar, ne id ita caderet, (quod etiam nunc vereor) ne ante, quam tu in provinciam venisses, ego de provincia decederem. Accepi autem a te missas litteras, in Cilicia, cum essem in castris, a. d. x. kal. Quintiles, scriptas humanissime: quibus facile & officium, & ingenium tuum perspicere posset. sed neque unde, neque quo die datae essent, atque quo tempore te exspectarem, significabant: nec is, qui attulerat, a te acceperat, ut ex eo scirem, quo ex loco, atque q) tempore, essent datae. Quae cum essent incerta, existimavi tamen esse faciendum, ut ad te statores meos, & lictores cum litteris mitterem: quas si satis oportuno tempore accepisti, gratissimum mihi feceris, si ad me in Ciliciam quam primum veneris. Nam quod ad me Curius, confobrinus tuus, mihi (ut scis) maxime necessarius; quod item C. Virgilius, propinquus tuus, familiarissimus noster, de te accuratissime scripsit: valet id quidem apud me multum, sicuti debet hominum amicissimorum diligens commendatio: sed tuae litterae, de tua praesertim dignitate, & de nostra conjunctione, maximi sunt apud me ponderis. Mihi quaestor optatior obtingere nemo potuit. Quamobrem quaecumque a me ornamenta ad te proficiscuntur, ut omnes intelligant, a me habitam esse rationem tuam, majorumque tuorum dignitatis. Sed id facilius consequar, si ad me in Ciliciam veneris: quod ego & mea, & reipublicae, & maxime tua interesse arbitror. Vale.

q) & quo.

*****

M. TVLLII CICERONIS
 EPISTOLARVM
 AD
 APPIVM CLAVDIVM PVLCHRVM
 LIBER III.

I

ARGVMENTVM.

Appio Pulchro brevitatem excusat, quod Phanius, ejus liber-

ber-

bertus, omnia narraturus sit, quem aequae, ut ipsum Appium, laudat, nec non Cilicem, alterum libertum. Tandem Valerium jurisconsultum commendat.

M. T. C. APPIO PVLCHRO IMP. S. D.

SI ipsa respublica tibi narrare posset, quomodo sese haberet, non facilius ex ea cognoscere posses, quam ex liberto tuo Phania: ita est homo non modo prudens, verum etiam (quod iuvat) curiosus *a*). quapropter ille tibi omnia explanabit. id & ad brevitatem est aptius, & ad reliquas res providentius. De mea autem benevolentia erga te, etsi potes ex eodem Phania cognoscere: tamen videntur etiam aliquae meae partes. Sic enim tibi *b*) persuade, carissimum te mihi esse, cum propter multas suavitates ingenii, officii, humanitatis tuae; tum quod ex tuis litteris, & ex multorum sermonibus intelligo, omnia, quae a me profecta sunt in te, tibi accidisse gratissima. Quod cum ita sit, perficiam profecto, ut longi temporis usuram, qua caruimus, intermissa nostra consuetudine, & gratia; & crebritate *c*), & magnitudine officiorum meorum sarciam: idque me (quoniam tu ita vis) puto non invita Minerva esse facturum: quam quidem ego, si forte de tuis sumpsero, non solum Pallada, sed etiam Appiada nominabo. Cilix, libertus tuus, antea mihi minus fuit notus: sed ut mihi reddidit a te litteras, plenas & amoris, & officii, mirifice ipse suo sermone subsecutus est humanitatem litterarum tuarum. Jucunda mihi ejus oratio fuit, cum de animo tuo, de sermonibus, quos de me haberes quotidie, mihi narraret. Quid quaeris? Biduo factus est mihi familiaris: ita tamen, ut Phanium valde sim desideraturus: quem cum Romam remittes, quod (ut putamus) celeriter eras facturum, omnibus ei de rebus, quas agi, quas curari a me voles, mandata des velim. L. Valerium, jureconsultum, valde tibi commendo: sed ita etiam,

D 3

fi

a) Gravio arridet lectio Cod. N. Scellii: quod vidi, aequae cur.

b) Sic est tibi. *c*) crebritate.

si non est jureconsultus. Melius enim ei cavere volo, quam ipse aliis solet. Valde hominem diligo. est ex meis domesticis atque intimis familiaribus. omnino tibi agit gratias: sed idem scribit, meas litteras maximum apud te pondus habituras. Id cum ne fallat, te etiam atque etiam rogo. Vale.

2

ARGUMENTVM.

Giliciam provinciam sortitus, Appium ex ea decessurum rogat, ut sibi eam quam maxime aptam explicatamque tradat.

M.T.C. PROCONSUL, APPIO PVLCHRO,
IMP. S. D.

CVM & contra voluntatem meam, & præter opinionem accidisset, ut mihi cum imperio in provinciam proficisci necesse esset, in multis, & variis molestiis, cogitationibusque meis, hæc una consolario occurrebat, quod neque tibi amior, quam ego sum, quisquam posset succedere: neque ego ab ullo provinciam accipere, qui mallet eam mihi quam maxime aptam, explicatamque tradere. Quod si tu quoque eandem de mea voluntate erga te b. spem habes, ea te profecto numquam fallat. A te maximo opere pro nostra summa conjunctione, tuaque singulari humanitate, etiam atque etiam quæso, & peto, ut, quibuscumque rebus poteris, (poteris autem plurimis) prospicias, consulas rationibus meis. Vides, ex fenatusconsulto provinciam esse habendam. si eam (quoad ejus facere potueris) quam expeditissimam mihi tradideris, facilius erit mihi quasi decursus mei temporis. Quid in eo genere efficere possis, tui consilii est. Ego te, quod tibi veniet in mentem mea interesse, valde rogo. Pluribus verbis ad te scriberem, si aut tua humanitas longiorem orationem expectaret; aut id fieri nostra amicitia pateretur; aut res verba desideraret, ac non pro se ipsa loqueretur. Hoc velim tibi persuadeas, si rationibus meis provisum esse intellèxero, magnam te ex eo, & perpetuam voluptatem esse capturum. Vale.

A R=

ARGVMENTVM.

3

Significat se Appii legatum Brundisii invenisse, suum exspectare, cum quo proxime navigaturus sit. Rogat interea, cum Sulpicius consul, contra senatus voluntatem, impedisset, ne supplementa scriberentur; ut Appius sibi commo- det, nec milites, quos habeat, dimittat.

M. T. C. APPIO PVLCHRO, S. D.

A. D. xi. kalendas Junias Brundisium cum venissem, Q. Fabius, legatus tuus, mihi praesto fuit, eaque me ex tuis mandatis monuit, quae non modo mihi, ad quem pertinebant, sed universo senatui venerant in mentem, praesidio firmiori opus esse ad istam provinciam. Censebant enim omnes fere, ut in Italia supplementum meis, & Bibuli legionibus scriberetur. Id cum Sulpicius, consul, passurum se negaret, multa nos quidem questi sumus: sed tantus consensus senatus fuit, ut ~~matari~~ proficisceremur, parendum ut fuerit: itaque fecimus. Nunc, quod a te petii litteris iis, quas Romae tabellariis tuis dedi, velim tibi curae sit, ut, quae successori conjunctissimo, & amicissimo commodare potest is, qui provinciam tradit, ea pro nostra consociatissima voluntate, cura, ac diligentia tua complectare: ut omnes intelligant, nec me benivolentiori cui-^{p. 32} quam succedere, nec te amiciori potuisse provinciam trade-^{a.} re. Ex iis litteris, quarum ad me exemplum misisti, quas in senatu recitari voluisti, sic intellexeram, permultos a te milites esse dimissos: sed mihi Fabius idem demonstravit, id te cogitasse facere: sed, cum ipse a te discederet, integrum militum numerum fuisse. Id si ita est: pergratum mihi feceris, si istas exiguas copias, quas habuisti, quam minime imminueris: qua de re senatusconsulto, quae *d)* facta sunt, ad te missa esse arbitror. Equidem pro eo, quanti te facio, quidquid feceris, approbabo. Sed te quoque confido ea facturum, quae mihi intelliges maxime esse accommodata. Ego C. Pomptinum, legatum meum, Brun-

D 4

di-

d) Senatusconsulta, quae.

difii exspectabam: eumque ante kalendas Jun. Brundisium venturum arbitror. Qui cum venerit, quæ primum navigandi nobis facultas data erit, utemur. Vale.

4

ARGVMENTVM.

Exspectari a se scribit L. Clodium cum mandatis. Suum studium pollicetur, ejus causas exponit.

M. T. C. APPIO PVLCHRO, S. D.

PRIDIE nonas Jun. cum essem Brundisii, litteras tuas accepi: quibus erat scriptum, te L. Clodio mandasse, quæ illum mecum loqui velles. Eum sane exspectabam, ut ea, quæ a te afferret, quam primum cognoscerem. Meum studium erga te, & officium, tametsi multis jam rebus spero tibi esse cognitum: tamen in iis maxime declarabo, quibus plurimum significare potuero, tuam mihi existimationem, & dignitatem carissimam esse. Mihi & Q. Fabius Virgilianus, & C. Flaccus, Lucii filius, & diligentissime M. Octavius, Cnæi filius, demonstravit, me a te plurimi fieri: quod egomet multis argumentis jam ^{b.} antea judicaram, maximeque illo libro augurali, quena ad me amantissime scriptum, suavissimum misisti. Mea in te omnia summa necessitudinis officia constabunt. Nam cum te ipsum ^{e)}, ex quo tempore tu me diligere cœpisti, quotidie plaris feci: tum accesserunt etiam conjunctiones necessariorum tuorum. duo enim duarum ætatum plurimi facio, Cn. Pompejum, filiæ tuæ focerum, & M. Brutum, generum tuum. Collegiique conjunctio, præsertim tam honorifice a te approbata, non mediocri vinculum mihi quidem attulisse videatur, ad voluntates nostras copulandas. Sed & si Clodium convenero, ex illius sermone ad te scribam plura: & ipse operam dabo, te ut quam primum videam. Quod scribis, tibi manendi causam eam fuisse, ut me convenires, id mihi, ne mentiar, gratum est. Vale.

5

ARGVMENTVM.

Appio gratias agit, danti operam, ut expeditam provinciam tra-

---

e) te ipse.

traderet: deinde itineris rationem exponit, ut Appius de congressu statuatur.

M. T. C. APPIO PVLCHRO, S. D.

TRALLES *f*) veni a. d. vi. kalen. Sextiles. ibi mihi præsto fuit L. Lucilius cum litteris, mandatisque tuis, quo quidem ^{9^{ca} nunc} hominem ^{tu} neminem ^{qui} poruisti, ^{ve} nec mihi amicioem, ^M nec (ut arbitror) ad ea cognoscenda, quæ scire volebam, ^{ve} aptiorem, ³ prudentioremve mittere. Ego autem & tuas litteras legi libenter, & audiui Lucilium diligenter. Nunc, quoniam & tu ita sentis, (scribis enim, quæ de nostris officiis ego ad te scripserim, etsi tibi jucunda fuerint, tamen, quoniam ex alto repetita sint, non necessaria te putasse) & re vera, confirmata amicitia, & perspecta fide, commemoratio officiorum supervacua *g*) est; eam partem orationis præter- ^{p. 33} mittam: tamen *h*) agam, ut debeo, gratias. Animadverti ^a enim, & didici ex tuis litteris *i*), te omnibus in rebus habuisse rationem, ut mihi consuleres, restitueresque, & præparares quodammodo omnia, quo mea ratio facilior, & solutior esse posset. Hoc tuum officium cum mihi gratissimum esse dicam, sequitur illud, ut te existimare velim, mihi magnæ curæ fore, atque esse jam, primum, ut ipse tu, tuique omnes; deinde ut etiam reliqui scire possint, me tibi esse amicissimum. Quod quibus adhuc non satis est perspectum, ii mihi nolle magis, nos hoc animo esse, quam non intelligere videntur. Sed profecto intelligent: neque enim obscuris personis, nec parvis in causis res agetur. Sed hæc fieri melius, quam dici, aut scribi volo. Quod itinerum meorum ratio te nonnullam in dubitationem videtur adducere, visurusne me sis in provincia: ea res sic se habet. Brundisii cum loquerer cum Phania, liberto tuo, veni in eum sermonem, ut dicerem, me libenter ad eam partem provinciae primum esse venturum, quo te maxime velle arbitrarer. tunc mihi ille dixit, quod classe tu velles decedere, &

D 5

per-

f) Trallis. *g*) supervacanea. *h*) tibi tamen.

i) rectius putat legi: & didici & ex tuis litteris & per alios.

per fore accommodatum tibi, si ad illam maritimam partem provinciae, navibus accessissem. Dixi me esse facturum: itaque fecissem, nisi mihi L. Clodius noster Corcyrae dixisset, minime id esse faciendum: te Laodiceae fore ad meum adventum. Erat id mihi multo brevius, multoque commodius, cum praesertim te ita malle arbitrarer. Tua ratio postea est commutata. Nunc, quid fieri possit, tu facillime statures. ego tibi meum consilium exponam. Prope kal. Sextil. puto me Laodiceae fore: perpauca dies *k*), dum pecunia accipitur, quae mihi ex publica permutatione debetur, commorabor. Deinde iter faciam ad exercitum, ut circiter idus Sextil. putem me ad Iconium fore. Sed si quid nunc me fallit in scribendo (procul enim aberam ab re ipsa, & a locis) simul ac progredi coepero, quam celerrime poterò, & quam creberrimis litteris faciam, ut tibi nota sit omnis ratio dierum, atque itinerum meorum. Oneris tibi imponere nec audeo quidquam, nec debeo. Sed, quod tuo commodo fieri possit, utriusque nostrum magni inter ** *l*) quam decedas. Quam facultatem si quis casus eripuerit, mea tamen in te omnia officia constabunt, non secus ac si te vidissem. Tibi de nostris rebus nihil sum ante mandaturus per litteras, quam desperaro coram me tecum agere posse. Quod te à Scævula petiisse dicis, ut, dum tu abesses, ante adventum meum, provinciae praesfet; eum ego Ephesi vidi: fuitque mecum familiariter triduum illud, quod ego Ephesi commoratus sum: nec ex eo quidquam audivi, quod sibi à te mandarum diceret. Sane vellem potuisset *m*) obsequi voluntati tuae, non enim arbitror noluisse. Vale.

6

ARGUMENTVM.

Ostendit congressum, a se expetitur, ab Appio vitatum: se tamen ei fore amicissimum: qui ut locum constituat, ubi convenire possint, sui itineris certiozem facit.

M. T.

k) item hic: *ibi per paucos d.*   *l*) hanc lacunam Græv. cum Victorio sic explet: *interest ut te videam antequam.*

m) Græv. malebat: *Sane eum vellem potuisse.*

M. T. C. APPIO PVLCHRO, S. D.

CVM meum factum cum tuo comparo, etsi non magis mihi faveo in nostra amicitia tuenda, quam tibi: tamen multo magis meo facto delector, quam tuo. Ego enim Brundisii quæsi ex Phania, cujus mihi videbar & fidelitatem erga te perspexisse, & nosse locum, quem apud te is teneret; quam in partem provinciæ maxime putaret te velle, ut in succedendo primum venirem. Cum ille mihi respondisset, nihil me tibi gratius facere posse, quam si ad Sidam navigassem: etsi minus dignitatis habebat ille adventus, & ad multas res mihi minus erat aptus, tamen ita me dixi facturum. Idem ego cum L. Clodium Corcyræ convenissem, hominem ita tibi conjunctum, ut mihi, cum illo cum loquerer, tecum loqui viderer: dixi ei, me ita facturum esse, ut in eam partem, quam Phania rogasset, primum venirem. Tunc ille mihi cum gratias egisset, magno opere à me petivit, ut Laodiceam protinus irem: te in prima provincia velle esse, ut quam primum decederes: quin, nisi ego successor essem, quem tu cuperes videre, te antea, quam tibi successum esset, decessurum fuisse: quod quidem erat consentaneum cum iis litteris, quas ego Romæ acceperam: ex quibus perspexisse mihi videbar, quam festinares decedere. Respondi Clodio, me ita esse facturum, ac multo quidem libentius, quam si illud esset faciendum, quod promiseram Phaniæ. Ita n) & consilium mutavi, & ad te statim mea manu scriptas litteras misi: quas quidem ex tuis litteris intellexi satis mature ad te esse perlatas. Hoc ego meo facto valde delector. nihil enim potuit fieri amantius. Considera nunc vicissim tuum. Non modo ibi non fuisti, ubi me quam primum videre posses, sed eo discessisti, quo ego te ne persequi quidem possem triginta diebus, qui tibi ad decedendum lege (ut opinor) Cornelia constituti essent. ut tuum factum, qui, quo animo inter nos sumus, ignorant, alieni hominis, (ut levissime dicam) & fugientis

n) Itaque.

*Dicitur quod Clodius
ad Sidam per
Brundisium
per mare*

P. 34
a.

gientis congressum; meum vero, ^{factum} conjunctissimi, & amicissimi esse videatur. Ac mihi tamen ante, quam in provinciam venirem, redditæ sunt a te litteræ: quibus etsi te Tarsum proficisci demonstrabas, tamen mihi non dubiam spem mei conveniendi afferebas: cum interea, credo equidem, malivoli homines (late enim patet hoc vitium, & est enim o) in multis) sed tamen probabilem materiam nacti sermonis, ignari meæ constantiæ, conabantur alienare a te voluntatem meam: qui te forum Tarfi agere, statuere multa, decernere, judicare, dicerent, cum posses jam suspicari, tibi esse successum: quæ ne ab iis quidem fieri solerent, qui brevi tempore sibi succedi putarent. Horum ego sermone non movebar. quin etiam (credas mihi velim) si quid tu ageres, levare me putabam molestia: & ex annua provincia, quæ mihi longa videtur, prope jam undecim mensium provinciam factam esse gaudebam, si absenti mihi unius mensis labor detractus esset. Illud (vere dicam) me movet, in tanta militum paucitate abesse tris cohortes, quæ sint plenissimæ: nec me scire ubi sint. Molestissime autem fero; quod, te ubi visurus sim, nescio: eoque ad te tardius scripsi, quod quotidie te ipsum expectabam: cum interea ne litteras quidem ullas accepi, quæ me docerent, quid ageres, aut ubi te visurus essem. Itaque virum fortem, mihi que in primis probatum, Antonium, præfectum evocatorum, misi ad te, cui, si tibi videretur, cohortes traderes: ut, dum tempus anni esset idoneam, aliquid negotii gerere possem. In quo, tuo consilio ut me sperarem esse usurum, & amicitia nostra, & litteræ tuæ fecerant: quod ne nunc quidem despero. Sed plane, quando, aut ubi te visurus sim, nisi ad me scripseris, ne suspicari quidem possum. Ego, ut p) me tibi amicissimum esse, & æqui, & iniqui intelligant, curabo.

p. 35 De tuo in me animo iniquis secus existimandi videris non
 a) nihil loci dedisse. id si correxeris, mihi valde gratum erit. Et, ut tu habere q) rationem possis, quo loco me, salva lege Cor-

o) abest: enim.

p) mavuit: uti.

q) ut habere.

ge Cornelia, convenias, ego in provinciam veni pridie kal. Sext. iter in Ciliciam facio per Cappadociam. castra movi ab Iconio pridie kalendas Sept. Nunc tu & ex diebus, & ex ratione itineris, si putabis me esse conveniendum, constitues, quo loco id commodissime fieri possit, & quo die. Vale.

ARGUMENTVM.

7

Querelam Appii refellit, contraque ipse queritur: & virtutem extollens contra nobilium arrogantiam, se amicissimum fore confirmat.

M. T. C. r) S. D. APPIO PVLCHRO.

PLVRIBVS verbis ad te scribam, cum plus otii nactus ero. Hæc scripsi subito, cum Bruti pueri Laodiceæ me convenissent, & se Romam properare dixissent. Itaque nullas iis, præterquam ad te, & ad Brutum, dedi litteras. Legati Appiani mihi volumen a te, plenum querelæ iniquissimæ, reddiderunt, quod eorum ædificationem litteris meis impedissent. Eadem autem epistola petebas, ut eos quam primum, ne in hiemem inciderent, ad facultatem ædificandi, liberarem: & simul peracute querebare, quod eos tributa exigere vetarem, prius, quam ego, re cognita, permisisset. genus enim quoddam fuisse impediendi, cum ego cognoscere non possem, nisi cum ad hiemem me ex Cilicia recepissem. Ad omnia accipe: & cognosce æquitatem exostulationis tuæ. Primum, cum ad me aditum esset ab iis, qui dicerent, à se intolerabilia tributa exigere: quid habuit iniquitatis, me scribere, ne facerent, antequam ego rem, causamque cognossem? Non poteram, credo, ante hiemem. sic enim scribis. Quasi vero ad cognoscendum ego ad illos, non illi ad me venire debuerint. Tam longe? inquis. Quid? cum dabas iis litteras, per quas mecum agebas, ne eos impedirem, quo minus ante hiemem ædificarent, non eos ad me venturos arbitrabare? Tametsi id quidem fecerunt ridicule. quas enim litteras afferebant, ut opus æstate facere possent, eas mihi post brumam red-

r) M. T. C. IMP.

diderunt. Sed scito, & multo plures esse, qui de tributis recusent, quam qui exigi velint; & me tamen, quod te velle existimem, esse facturum. De Appianis haec. A Pausania, Lentuli liberti, accenso meo, audivi, cum diceret, te secum esse questum, quod tibi obviam non prodidissim. Scilicet contempsi te: nec potest fieri me quidquam superbius. Cum puer tuus ad me secunda fere vigilia venisset, isque te ante lucem Iconium mihi venturum nuntiaffet, incertumque, utra via, cum essent duæ: altera Varronem, tuum familiarissimum, altera Q. Leptam, præfectum fabrum meum, tibi obviam misi. mandavi utrique eorum, ut ante ad me excurrerent, ut tibi obviam prodire possem. Currens Lepta venit, mihiq; nuntiavit, te jam castra prætergressum esse. confestim Iconium veni. cetera jam tibi nota sunt. An ego tibi obviam non prodirem? primum, Appio Claudio? deinde, imperatori? deinde, more majorum? deinde, quod capud est, amico? præsertim cum in isto genere multo etiam ambiciosius facere soleam, quam honos meus, & dignitas postulat. Sed hæc haecenus. Illud idem Pausania dicebat, te dixisse: Quidni? p. 36 Appius Lentulo, Lentulus Appio processit obviam: Cicerero Appio noluit? Quæso, etiamne tu has ineptias, homo (mea sententia) summa prudentia, multa etiam doctrina, plurimo rerum usu, addo urbanitate s), quæ est virtus, ut Stoici rectissime putant; ullam Appietatem, aut Lentulitatem, valere apud me plus, quam ornamenta virtutis, existimas? Cum ea consecutus nondum eram, quæ sunt hominum opinionibus amplissima: tamen ista vestra nomina numquam sum admiratus: viros esse, qui ea vobis reliquissent, magnos arbitrabar. Postea vero, quam ita & t) cepi, & gessi maxima imperia, ut mihi nihil neque ad honorem, neque ad gloriam acquirendum putarem: superiorem quidem numquam, sed parem vobis me speravi esse factum. Nec, mehercule, aliter

s) urbanitatem. t) verba ita & delenda putat.

aliter vidi existimare, vel Cn. Pompejum, quem omnibus, qui umquam fuerunt, vel P. Lentulum, quem mihi ^{a)} ipsi antepono. Tu si aliter existimas, nihil erabis, si paullo diligentius (ut quid sit *εὐγένεια*, quid sit nobilitas intelligas) Athenodorus, Sandonis filius, quid de his rebus dicat, attenderis. Sed, ut ad rem redeam, me tibi non amicum modo, verum etiam amicissimum existimes velim. profecto omnibus meis officiis efficiam, ut ita esse vere possis judicare. Tu autem si id agis, ut minus mea causa, dum ego absim, debere videaris, quam ego tua laborarim: libero te ista cura. *παρ' ἐμοί γε καὶ ἄλλοι, οἳ κέ με τιμήσουσι, μάλιτα δὲ μητίετα Ζεὺς.* Si autem natura es *Φιλαίτι*, illud non perficies, quo minus tua causa velim. hoc assequere, ut, quam in partem tu accipias, minus laborem. Hæc ad te scripsi liberius, fretus ^{b)} conscientia officii mei, benivolentiæque: quam a me certo iudicio susceptam, quoad tu voles, conservabo. Vale.

ARGVMENTVM.

8

Refellit, quæ Appius objecerat: probatque, si quid egerit, quod inique interpretetur Appius; aut imprudenter illum facere, qui malevolorum sermonibus credat: aut astute nimis, qui quæ sibi in mentem veniant, aliis attribuat. Deinde gratum sibi esse ostendit, quod de urbanis rebus perscripserit, & promiserit de suis: in quibus id maxime rogat, ne prorogari provinciam concedat. Tandem de bellicis provinciæ rebus addit, & crebras poscit litteras.

M. T. C. PROCOS. S. D. APPIO PVLCHRO.

ETSI, quantum ex tuis litteris intelligere potui, videbam, te hanc epistolam, cum ad urbem esses, esse lecturum, refrigerato jam levissimo sermone hominum provincialium: tamen, cum tu tam multis verbis ad me de improborum oratione scripisses, faciendum mihi putavi, ut tuis litteris brevi responderem. Sed prima duo capita epistolæ tuæ, tacita mihi quodammodo relinquenda sunt.

Nihil

^{a)} ipse.

Nihil enim habent quod aut definitum sit, aut certum, nisi me vultu, taciturnitate *v)* significasse, tibi non esse amicum, idque pro tribunali, cum aliquid ageretur, & nonnullis in conviviis intelligi potuisse. Hoc totum nihil esse, possum intelligere: sed cum sit nihil, ne quid dicatur quidem, intelligo. Illud quidem scio, meos multos, & illustres, & ex superiore, & ex æquo loco sermones habitos cum tua summa laude, & cum magna sollicitudine, significatione *x)* nostræ familiaritatis, ad te vere potuisse deferri. Nam, quod ad legatos attinet, quid à me fieri potuit aut elegantius, aut justius, quàm ut sumptus egentissimarum civitatum minuerem, sine ulla immi-
 nutione dignitatis tuæ, præsertim ipsis civitatibus postulantibus? Nam mihi totum genus legationum tuo nomine
 p. 37 proficiscentium, notum non erat. Apameæ cum essem,
 a. multarum civitatum principes ad me detulerunt, sumptus decerni legatis nimis magnos, cum solvendo civitates non essent. Hic ego multa simul cogitavi. primum te hominem, non solum sapientem, verum etiam (ut nunc loquimur) urbanum, non arbitrabar genere isto legationum delectari: idque me arbitror Synnadis pro tribunali, multis verbis disputavisse: primum, Appium Claudium, senatui, populoque Romano, non Myndensium testimonio, (in ea enim civitate mentio facta est) sed sua sponte, esse laudatum: deinde *προσβουλι* me ista vidisse multis accidere, ut eorum causa legationes Romam venirent; sed his legationibus non meminisse ullum tempus laudandi, aut locum dari: studia mihi eorum placere, quod in te bene merito grati essent: consilium totum videri minime necessarium. Si autem vellent declarare in eo officium suum, laudaturum me, si qui suo sumptu functus esset officio: concessurum, si legitimo: non permissurum, si infinito. Quid enim reprehendi potest, nisi quod addis, visum esse quibusdam edictum meum, quasi consulto ad istas legationes impediendas

v) ex taciturnitate.

x) legendum putat: et signif. aut potius tollendum: sollicitudine.

das esse accommodatum? Jam non tam mihi videntur injuriam facere ii y), qui hæc disputant, quam si cujus aures ad hanc disputationem parent. Romæ composui editum: nihil addidi, nisi quod publicani me rogarunt, cum Samum ad me venissent, ut de tuo edicto totidem verbis transferrem in meum. Diligentissime scriptum caput est, quod pertinet ad minuendos sumptus civitatum: quo in capite sunt quædam nova, salutaria civitatibus: quibus ego magnopere delector. Hoc vero, ex quo suspicio nata est, me exquisisse aliquid, in quo te offenderem, translaticium est. Neque enim eram tam desipiens, ut privatae rei causa legari putarem, qui & tibi non privato, & pro re non privata sua, sed publica; non in privato, sed in publico orbis terræ consilio, id est, in senatu ut gratias agerent, mittebantur: neque cum edixi, ne quis injussu meo proficeretur, exclusi eos, qui me in castra, & qui trans Taurum persequi non possent. Nam id est maxime in tuis litteris irridendum. Quid enim erat, quod me persequerentur in castra, Taurumve transirent, cum ego Laodicea usque ad Iconium iter ita fecerim, ut me omnium illarum dicecesium, quæ cis Taurum sunt, omniumque earum civitatum magistratus, legationesque convenirent? Nisi forte postea cæperunt legare, quam ego Taurum transgressus sum, quod certe non ita est. Cum enim Laodiceæ, cum Apameæ, cum Synnadis, cum Philomeli, cum Iconii essem; quibus in oppidis omnibus commoratus sum: omnes jam istius generis legationes erant constitutæ. Atque hoc tamen te scire volo, me de isto sumpta legationum aut minuendo, aut remittendo decrevisse nihil, nisi quod principes civitatum a me postulassent: ne in venditionem tributorum, & illam acerbissimam exactionem (quam tu non ignoras) capitum, atque ostiorum inducerentur sumptus minime necessarii. Ego autem cum hoc suscepissem, non

E

solum

solum iustitia, sed etiam misericordia adductus, ut levarem
 miseriis perditas civitates, & perditas maxime per magi-
 stratus suos, non potui in illo sumptu non necessario ne-
 gligens esse. Tu, cum istiusmodi sermones ad te delati
 de me sunt, non debuisti credere. Si autem hoc genere
 delectaris, ut, quæ tibi in mentem veniant, aliis attribuas:
 P. 38
 a. genus sermonis inducis in amicitiam minime liberale. Ego si
 in provincia detrahere de tua fama umquam cogitarem, non
 ad generum tuum Lentulum, neque ad libertum tuum Brun-
 disii, neque ad præfectum fabrum Coreyræ, quem in locum
 me venire velles, retulissem. Quare potes, doctissimis homi-
 nibus auctoribus, quorum sint de amicitia gerenda præclarif-
 sime scripti libri, genus hoc totum orationis tollere, *disputa-*
 72 *bant, ego contra diserebam. dicebant: ego negabam.* An
 mihi de te nihil esse dictum umquam putas? ne hoc qui-
 dem, quod, cum me Laodiceam venire voluisses, Taurum
 ipse transisti? Quod iisdem diebus meus conventus erat
 Apameæ, Synnadis, Philomeli: tuus Tarfi? Non dicam
 plura, ne, in quo te objurgem, id ipsum videar imitari.
 Illud dicam, ut sentio. si ista, quæ alios loqui dicis, ipse
 sentis: tua summa culpa est. sin autem alii tecum hæc lo-
 quuntur: tua tamen, quod audis, culpa nonnulla est. Mea
 ratio in tota amicitia nostra constans, & gravis reperietur.
 Quod siqui me astutiorẽ fingit: quid potest esse callidius,
 quam, cum te absentem semper defenderim, cum præfer-
 tim mihi usum z) venturum non arbitrarer, ut ego quo-
 que absens a te defendendus essem; nunc committerem, ut
 tu jure optimo me absentem deserere posses? Unum
 genus excipio sermonis, in quo persæpe aliquid dicitur,
 quod te putem nolle dici: si aut legatorum tuorum cui-
 piam, aut præfectorum, aut tribunorum militum male di-
 citur: quod tamen ipsum non mehercule adhuc accidit me
 audiente, ut aut gravius diceretur, aut in pluris, quam
 mecum Coreyræ Clodius est locutus: cum in eo genere
 maxi-

---

z) usum.

maxime quereretur te aliorum improbitate minus felicem fuisse. Hos ego sermones, quod & multi sunt, & tuam ^{b.} existimationem, ut ego sentio, non offendunt, lacessivi numquam, sed non valde repressi. Si quis est, qui neminem bona fide in gratiam putet redire posse: non nostram is perfidiam coarguit, sed indicat suam; simulque non de me is pejus, quam de te existimat. Sin autem quem mea instituta in provincia non delectant; & quadam dissimilitudine institutorum meorum, ac tuorum lædi se putat, cum uterque nostrum recte fecerit, sed non idem uterque secutus sit: hunc ego amicum habere non curo. ~~X~~ Liberalitas tua, ut hominis nobilissimi, latius in provincia patuit. Nostra si angustior (etsi de tua prolixa, beneficaque natura limavit aliquid posterior annus, propter quandam tristitiam temporum) non debent mirari homines, cum & natura semper ad largiendum ex alieno fuerim restrictior, & temporibus, quibus alii moventur, iisdem ego movear: *me esse acerbum sibi, ut sim dulcis mihi.* De rebus urbanis quod me certiozem fecisti, cum per se mihi gratum fuit, tum quod significasti, tibi omnia mea mandata curæ fore. In quibus unum illud te præcipue rogo, ut cures, ne quid mihi ad hoc negotii aut oneris accedat, aut temporis: Hortensiumque, nostrum collegam, & familiarem, roges, ut, si umquam mea causa quidquam aut sensit, aut fecit, de hac quoque sententia bima decedat: qua mihi nihil potest esse inimicus. De nostris rebus quod scire vis: Tarso, nonis Octobr. Amanum versus profecti sumus. Hæc scripti postridie ejus diei, cum castra haberem in agro Moshestiæ ^{a)}. Si quid egero, scribam ad te: neque domum umquam ad me litteras mittam, quin adjungam eas, quas tibi reddi velim. De Parthis quod quæris, fuisse nullos puto. ^{p. 39} Arabes qui fuerunt, admisto Parthico ornatu, dicuntur ^{a.} omnes revertisse. Hostem esse in Syria negant ullum. Tu velim ad me quam sæpissime, & de tuis rebus scribas, &

E 2

de

---

a) *Mupshestiæ.*

de meis, & de omni reipublicæ statu. de quo sum sollicitus eo magis, quod ex tuis litteris cognovi, Pompejum nostrum in Hispaniam iturum. Vale.

9

ARGVMENTVM.

Appii litteris, humanissime scriptis, humanitate pari respondet, eique de triumphi spe gratulatur, & ad absolvendos augurales libros hortatus, petit ut supplicationem sibi decerni curet.

M. T. C. APPIO PVLCHRO S. D.

VIX tandem legi litteras dignas Appio Clodio, plenas humanitatis, officii, diligentia. Adspectus videlicet urbis tibi tuam pristinam urbanitatem reddidit. Nam, quas ex itinere ante, quam ex Asia egressus es, ad me litteras misisti, unas de legatis a me prohibitis proficisci, alteras de Appianorum ædificatione impedita, legi perinvitus. Itaque conscientia meæ constantis erga te voluntatis, rescripsi tibi subiratus. Iis vero litteris lectis, quas Philotimo, liberto meo, dedisti, cognovi, intellexique, in provincia multos fuisse, qui nos, quo animo inter nos sumus, esse nollent: ad urbem vero ut accesseris, vel potius ut primum tuos videris, cognosse te ex iis, qua in te absentem fide, qua in omnibus officiis tuendis erga te observantia, & constantia fuissim. Itaque quanti illud me aestimare putas, quod est in tuis litteris scriptum: si quid inciderit, quod ad meam dignitatem pertineat, etsi vix fieri possit, tamen te parem mihi gratiam relaturum? Tu vero facile facies. nihil est enim, quod studio, & benivolentia vel amore potius, effici non possit. Ego, etsi & ipse ita judicabam, & fiebam crebro a meis per litteras certior: tamen maximam lætitiã cepi ex tuis litteris de spe minime dubia, & plane explorata triumphi tui: neque vero ob eam causam, quo ipse facilius consequerer: (nam id quidem ἐπικέρειον est) sed, mehercule, quod tua dignitas, atque amplitudo mihi est ipsa cara per se. Quare quoniam plures tu habes, quam ceteri, quos scias in hanc provin-

vin-

vinciam proficisci, quod te adeunt fere omnes, si quid velis: gratissimum mihi feceris, si ad me, simulatque adeptus eris, quod & tu confidis, & ego opto, litteras miseris. Longi subsellii (ut noster Pompejus appellat) iudicatio, & mora, si quem tibi item unum, alterumve diem abstulerit, (quid enim potest amplius?) tua ramen dignitas suum locum obtinebit. Sed, si me diligis, si a me diligere vis, ad me litteras, ut quam primum lætitia afficiar, mittito. Et velim, reliquum quod est promissi, ac muneris tui, mihi persolvas. Cum ipsam cognitionem juris augurii consequi cupio, tum mehercule tuis incredibiliter studiis erga me, muneribusque delector. Quod autem a me tale quiddam desideras, sane mihi considerandum est, quonam te remunerer potissimum genere: nam profecto non est meum, qui in scribendo (ut soles admirari) tantum industriæ ponam, committere, ut negligens scribendo fuisse videar: præsertim cum id non modo negligentis, sed etiam ingrati animi crimen futurum sit. Verum hæc videbimus. Illud, quod polliceris, velim pro tua fide, diligentiaque, & pro nostra non instituta, sed jam inveterata amicitia, cures, enitare, ut supplicatio nobis quam honorificentissime, quam primumque decernatur. Omnino serius mihi litteras, quam vellem: in quo cum difficultas navigandi *b)* fuit odiosa, tum ipsum discessum senatus incidisse credo litteras meas. Sed id feci adductus ^{p. 40} auctoritate, & consilio tuo: idque a me recte factum puto, ^{a.} quod non statim, ut appellatus imperator sim, sed aliis rebus additis, æstivisque confectis, litteras miserim. Hæc igitur tibi erunt curæ, quemadmodum ostendis: meque totum, & mea, & meos commendatos habebis. Vale.

ARGUMENTVM.

Appium Dolabella, reversum e Cilicia, de majestate, & de ambitu accusaverat, quo tempore Tulliam duxerat, filiam Ciceronis. Id factum, insciente se, conatur probare. Præ-

E 3

ter-

---

b) navigandi difficultas.

terea suspicionem impeditæ legationis, quæ ad laudandum illum decreta fuisset, conatur eripere. Addiderat gestorum in provincia narrationem, quæ periit. Tandem auguratur, censuram ei delatum iri.

M. T. C. APPIO PVLCHRO S. D.

CVVM est ad nos allatum de temeritate eorum, qui tibi negotium facerent, etsi graviter primo nuntio commotus sum, quod nihil tam præter opinionem meam accidere potuit: tamen, ut me collegi, cetera mihi facillima videbantur, quod & in te ipso maximam spem, & in tuis magnam habebam: multaque mihi veniebant in mentem, quamobrem istum laborem tibi etiam honori putarem fore. Illud plane moleste tuli, quod certissimum, & iustissimum triumphum, hoc invidorum consilio esse tibi ereptum videbam. Quod tu si tanti facies, quanti ego semper iudicavi faciendum esse: facies sapienter, & ages victor ex inimicorum dolore triumphum iustissimum. Ego enim plane video fore, nervis, opibus, sapientia tua, vehementer ut inimicos tuos pœniteat intemperantiæ suæ. De me tibi sic, contestans omnes deos, promitto, atque confirmo, me pro tua dignitate (malo enim dicere, quam pro salute) in hac provincia, cui tu præfuisi, rogando, deprecatoris; laborando, propinqui; auctoritate, cari hominis (ut spero) apud civitates; gravitate, imperatoris suscepturum officia, atque partes. Omnia volo a me & postules, & exspectes: vincam meis officiis cogitationes tuas. Q. Servilius perbreves mihi a te litteras reddidit, quæ mihi tamen nimis longæ visæ sunt. Injuriam enim mihi fieri putabam, cum rogabar. Nollem accidisset tempus, in quo perspicere posses, quanti te, quanti Pompejum, quem unum ex omnibus facio, ut debeo, plurimi, quanti Brutum facerem: quamquam in consuetudine quotidiana perspexisses, sicut perspicies: sed, quoniam accidit, si quid a me prætermisum erit, commissum facinus, & admissum dedecus confitebor. Pomptinius, qui a te tractatus est præstanti, ac singulari fide, cuius tui beneficii sum

sum ego testis, præstat tibi memoriam, benivolentiamque, quam debet: qui, cum maximis rebus suis coactus a me invitissimo decessisset; tamen ut vidit interesse tua, conscendens jam navem, Epheso Laodiceam revertit. p. 41 Talia te cum studia videam habiturum esse innumerabilia, plane dubitare non possum, quin tibi amplitudo ista sollicitudo futura sit. Si vero efficis, ut censores creentur; & si ita gesseris censuram, ut & debes, & potes: non tibi solum, sed tuis omnibus video in perpetuum summo te præsidio futurum. Illud pugna, & enitere, ne quid nobis temporis prorogetur: ut, cum hic tibi satisfecerimus, istic quoque nostram in te benivolentiam navare possimus. Quæ de hominum, atque ordinum omnium erga te studiis scribis ad me, minime mihi miranda, & maxime jucunda acciderunt: eademque ad me perscripta sunt a familiaribus meis. Itaque capio magnam voluptatem, cum tibi, cujus mihi amicitia non solum ampla, sed etiam jucunda est, ea tribui, quæ debeantur: tum vero remanere etiam nunc a. in civitate nostra studia, prope omnium consensu, erga fortes, & industrios viros: quæ mihi ipsi una semper tributa merces est laborum, & vigiliarum mearum. Illud vero mihi permirum accidit, tantam temeritatem fuisse in eo adolescente, cujus ego salutem duobus capitibus judicium summa contentione defendi: ut, tuis inimicitias suscipiendis, oblivisceretur patroni omnium fortunarum, ac rationum suarum: præsertim cum tu omnibus, vel ornamentis, vel præsidiis redundares; illi (ut levissime dicam) multa deessent. cujus sermo stultus, & puerilis, erit jam antea ad me a M. Cælio, familiari nostro, perscriptus: de quo item sermone multa scripta sunt abs te. Ego autem citius cum eo, qui tuas inimicitias suscepisset, veterem conjunctionem diremissem, quam novam conciliaissem. Neque enim de meo erga te studio dubitare debes: neque id est obscurum cuiquam in provincia, nec Romæ fuit. Sed tamen significatur in tuis litteris suspicio quædam, & dubitatio tua: de qua alienum tempus est mihi tecum expo-

stulandi; purgandi autem mei, necessarium. Ubi enim ego cuiquam legationi fui impedimento, quo minus Romam ad laudem tuam mitteretur? aut in quo potui, si te palam odissem, minus, quod tibi obesset, facere? si clam, magis aperte inimicus esse? Quod si essem ea perfidia, qua sunt ii, qui in nos hæc conferunt: tamen ea stultitia certe non fuisset, ut aut in obscuro odio apertas inimicitias; aut, ^{b.} in quo tibi nihil nocerem, summam ostenderem voluntatem nocendi. Ad me adire quosdam memini, qui dicerent ^{c)}, nimis magnos sumptus legatis decerni: quibus ego non tam imperavi, quam censui, sumptus legatis quam maxime ad legem Corneliam decernendos. Atque in eo ipso me non perseverasse, testes sunt rationes civitatum, in quibus, quantum quæque voluit, legatis tuis datum induxit. Te autem quibus mendaciis homines levissimi onerarunt? non modo sublatos sumptus, sed etiam a procuratoribus eorum, qui jam profecti essent, repetitos, & ablatos: eamque causam multis omnino non eundi fuisse. Quererer tecum, atque exoptularem, ni (ut supra scripsi) purgare me tibi hoc tuo tempore, quam accusare te mallem: idque putarem esse rectius. Itaque nihil de te, quod credideris de me; quamobrem non debueris credere, pauca dicam. Nam si me virum bonum, si dignum his studiis, eaque doctrina, cui me a pueritia dedi; si satis magni animi, non minimi consilii in maximis rebus perspectum habes: nihil in me, non modo perfidiosum, & infidiosum, & fallax in amicitia, sed ne humile quidem, aut jejunum debes agnoscere. Sin autem me altutum, & occultum lubet ^{d)} fingere: quid est, quod minus cadere in ejusmodi naturam possit, quam aut florentissimi hominis aspernari benivolentiam, aut ejus existimationem oppugnare in provincia, cujus laudem domi defenderis? aut in ea re animum ostendere inimicum, in qua nihil obsis? aut id

^{c)} memini, nimirum ex Epicteto, qui dicerent.

^{d)} juvat.

id eligere ad perfidiam, quod ad indicandum odium apertissimum sit: ad nocendum, levissimum? Quid erat autem, cur ego in te tam implacabilis essem, cum te ex fratre meo, ne tunc quidem, cum tibi prope necesse esset eas agere partes, inimicum mihi fuisse cognossem? Cum vero reditum nostrum in gratiam uterque expetisset: quid in consulatu tuo frustra mecum egisti, quod me aut facere, aut sentire voluisses? Quid mihi mandasti, cum te Pu- p. 42
teolis prosequerer, in quo non expectationem tuam diligencia mea vicerim? Quod si id est maxime astuti, omnia ad suam utilitatem referre: quid mihi tandem erat utilius, quid commodis meis aptius, quam hominis nobilissimi, atque honoratissimi conjunctio: cujus opes, ingenium, liberi, affines, propinqui, mihi magno, vel ornamento, vel praesidio esse possent? Quae tamen ego omnia in expectanda amicitia tua, non astutia quadam, sed aliqua potius sapientia, secutus sum. Quid? illa vincula, quibus quidem libentissime adstringor, quanta sunt? studiorum similitudo, suavitas consuetudinis, delectatio vitae, atque victus, sermonis societas, litterae interiores. Atque haec domestica. Quid illa tandem popularia? reditus illustris in gratiam? in quo ne per imprudentiam quidem errari potest, sine suspitione perfidiae: amplissimi sacerdotii collegium? in quo non modo amicitiam violari apud majores nostros fas non erat, sed ne optari e) quidem sacerdotem licebat, qui cuiquam ex collegio esset inimicus. Quae ut omittam tam multa, atque tanta: quis umquam tanti quemquam fecit, aut facere potuit, aut debuit, quanti ego Cn. Pompejum, focerum tuae filiae? Etenim si merita valent: patriam, liberos, salutem, dignitatem, memetipsum mihi per illum restitutum puto. si consuetudinis jucunditas: quae fuit umquam amicitia consularium in nostra civitate conjunctior? si illa amoris, atque officii signa: quid mihi ille non commisit? quid non mecum commu- b.

E 5

nica-

e) cooptari.

nicavit? quid de se in senatu, cum ipse abesset, per quemquam agi maluit? quibus ille me rebus non ornatissimum voluit amplissime? qua denique ille facilitate, qua humanitate tulit contentionem meam pro Milone, adversante interdum actionibus suis? quo studio providit, nequæ me illius temporis invidia attingeret, cum me consilio, tum auctoritate, cum armis denique texit suis? quibus quidem temporibus hæc in eo gravitas, hæc animi altitudo fuit, non modo ut Phrygi alicui, aut Lycaoni, quod tu in legatis fecisti; sed ne summorum quidem hominum malivolis de me sermonibus crederet. Hujus igitur filius cum sit gener tuus, cumque, præter hanc conjunctionem affinitatis, quam sis Cn. Pompejo carus, quamque jucundus, intelligam: quo tandem animo in te esse debeo? cum præfertim eas ad me is litteras miserit, quibus, etiam si tibi, cui sum amicissimus, hostis essem, placarer tamen: totumque me ad ejus viri, ita de me meriti voluntatem nutumque converterem. Sed hæc hæctenus. pluribus enim etiam fortasse verbis, quam necesse fuit, scripta sunt. Nunc ea, quæ a me profecta, quæque instituta sunt, cognosce.

* Non pauca desiderantur, quæ fortassis ab ipso Cic. detracta sunt.*

Atque hæc agimus, & agemus magis pro dignitate, quam pro periculo tuo. Te enim (ut spero) propediem censorem audiemus: cujus magistratus officia, quæ sunt maximi animi, summique consilii, tibi diligentius, & accuratius, quam hæc, quæ nos de te agimus, cogitanda esse censeo. Vale.

II

ARGUMENTVM.

Gratulatur Appio de absolutione majestatis, & de ambitu similem eventum sperat. Laudatis Pompejo & Bruto, pollicetur operam suam ad notandos, qui testimonium in Appium pretio dixerant. Augurales libros ad otium utriusque servari, orationes autem mitti cupit: & humaniores litteras pollicitus, monet, ut proavum censura imitetur.

M. T. C.

M. T. C. APPIO PVLCHRO, (VT SPERO)
CENSORI, S. D.

CVM essem in castris ad fluvium Pyramum, reddita^{p. 43}
mihi sunt uno tempore a te epistolæ duæ, quas ad me^{a.}
Q. Servilius Tarso miserat. Earum in altera dies erat ad-
scripta nonarum Aprilium: in altera, quæ mihi recentior^{junij 7}
videbatur, dies non erat. Respondebo igitur superiori
prius, in qua scribis ad me de absolutione majestatis. de
qua, etsi permultum ante certior factus eram litteris, nun-
tiis, fama denique ipsa (nihil enim fuit clarius: non quo
quisquam aliter putasset; sed nihil de insignibus ad lau-
dem viris obscure nuntiari solet) tamen eadem illa lætiora
fecerunt mihi tuæ litteræ: non solum quia planius loque-
bantur, & uberius, quam vulgi sermo; sed etiam quia ma-
gis videbar tibi gratulari, cum de te ex teipso audiebam.
Complexus igitur sum cogitatione te absentem: epistolam
vero osculatus, etiam ipse mihi gratulatus sum. Quæ enim
a cuncto populo, a senatu, a iudicibus, ingenio, industriæ,
virtuti tribuuntur: quia mihi ipse assentor fortasse, cum ea
esse in me fingo: mihi quoque ipsi tribui puto. Nec tam
gloriosum exitum tui iudicii existisse, sed tam pravam ini-
micorum tuorum mentem fuisse mirabar. De ambitu ve-
ro quid interest, inquires, an de majestate? Ad rem nihil.
alterum enim non attigisti: alterum ^{f)} auxisti. Verum-
tamen est majestas (ut Sulla ^{g)} voluit) ne in quemvis im-
pune declamare ^{b)} liceret. Ambitus vero, ita apertam
vim habet, ut aut accusetur improbe, aut defendatur. qui ^{b. 1111}
enim facta, aut non facta largitio ignorari potest? Tuorum
autem honorum cursus, cui suspectus unquam fuit? Me
miserum, qui non affuerim! quos ego risus excitassem?
Sed de majestatis iudicio duo mihi illa ex tuis litteris ju-
cundissima fuerunt: unum, quod te ab ipsa republica de-
fensum scribis: quæ quidem, etiam in summa bonorum,
& fortium civium copia, tueri tales viros deberet: nunc
vero

f) alteram.

g) & sic Sylla.

h) declamari.

vero eo magis, quod tanta penuria est in omni, vel hono-
 ris, vel ætatis gradu, ut tam orba civitas tales tutores com-
 plecti debeat: alterum, quod Pompeji, & Bruti fidem, be-
 nivolentiamque mirifice laudas. Lætor virtute, & officio,
 cum tuorum necessariorum, meorum amicissimorum: tum
 alterius, omnium sæculorum & gentium principis; alte-
 rius, jampridem juventutis, celeriter (ut spero) civitatis.
 De mercenariis testibus a suis civitatibus notandis, nisi jam
 factum aliquid est per Flaccum, fiet a me, cum per Asiam
 decedam. Nunc ad alteram epistolam venio. Quod ad
 me quasi formam communium temporum, & totius reipu-
 blicæ misisti expressam: prudentia litterarum tuarum val-
 de mihi est grata. Video enim & pericula leviora, quam
 timebam, & majora præsidia, si quidem (ut scribis) omnes
 vires civitatis se ad Pompeji ductum applicaverunt. tum-
 que simul promptum animum, & alacrem perspexi ad de-
 fendendam rempublicam, mirificamque cepi voluptatem
 ex hac tua diligentia, quod in summis tuis occupationibus,
 mihi tamen reipublicæ statum per te notum esse voluisti.
 Nam augurales libros ad commune utriusque nostrum otium
 ferva. Ego enim, a te cum tua promissa per litteras fla-
 gitabam, ad urbem te otiosissimum esse arbitrabar. nunc
 tamen, ut ipse polliceris, pro auguralibus libris, orationes
 tuas confectas omnes expectabo. Tullius, cui mandata
 ad me dedisti, non convenerat me: nec erat jam quisquam
 mecum tuorum, præter omnes meos, qui sunt omnes tui.
 Stomachosiores meas litteras quas dicas esse, non intelligo.
 bis ad te scripsi, me purgans diligenter; te leviter accu-
 sans in eo, quod de me cito credidisses: quod genus que-
 relæ mihi quidem videbatur esse amici. Sin tibi displicet,
 non utar eo posthac. Sed si, ut scribis, hæ litteræ non
 fuerunt disertæ, scito meas non fuisse. Ut enim Aristar-
 chus Homeri versum negat, quem non probat: sic tu (li-
 bet enim mihi joculari) quod disertum non erit, ne putaris
 meum. Vale, & in censura, si jam es censor, (ut spero) de
 proavo multum cogitato tuo.

Gratulatur de absolute ambibus: nuptias Tullie excusat se insciente confectas, quibus ipse ad declarandam Appio benivolentiam factus sit diligentior.

M. T. C. APPIO PVLCHRO. S. D.

GRATVLABOR tibi prius: (ita enim rerum ordo postulat) deinde ad me convertar. Ego vero vehementer gratulor de iudicio ambibus: neque id, quod nemini dubium fuit, absolutum esse te; sed illud, quod, quo melior civis, quo vir clarior, quo fortior amicus es, quoque plura virtutis, & industriæ ornamenta in te sunt, eo mirandum est magis, nullam ne in tabellæ quidem latebra fuisse absconditam malivolentiam, quæ te impugnare auderet. Non horum temporum, non horum hominum, atque morum negotium! nihil jam sum pridem admiratus magis. De me autem, suscipe paullisper meas partes, & eum te esse finge, qui sum ego: si facile inveneris quod dicas, noli ignoscere hæsitati meæ. Ego vero velim mihi, Tullia: b. que meæ (sicut tu amicissime, & suavissime optas) prospere evenire ea, quæ, me insciente, facta sunt a meis: sed ita accidisse, ut agerentur eo tempore, spero omnino cum aliqua felicitate, & opto. verumtamen plus me in hac spe tua sapientia & humanitas consolatur, quam opportunitas temporis. Itaque, quemadmodum expediam exitum hujus institutæ orationis, non reperio. neque enim tristius dicere quidquam debeo ea de re, quam tu ipse ominibus optimis prosequeris. neque non me tamen mordet aliquid: in quo unum vereor, ne tu parum perspicias ea, quæ gesta sunt, ab aliis esse gesta, quibus ego ita mandaram, ut, cum tam longe abfuturus essem, ad me ne referrent: agerent, quod probassent. In hoc autem mihi illud occurrit. Quid tu igitur, si affuisses? Rem probassem. de tempore, nihil te invito, nihil sine consilio egissem tuo. Vides sudare me, jamdudum laborantem, quomodo ea tuear, quæ mihi tuenda sunt, & te non offendam. Leva me igitur hoc onere.

num-

numquam enim mihi videor tractasse causam difficiliorem. Sic habeto tamen: nisi jam tunc omnia negotia cum summa tua dignitate diligentissime confecissem, tamen si nihil videbatur ad meum erga te pristinum studium addi posse: tamen, hac mihi affinitate renuntiata ⁱ⁾, non majore equidem studio, sed acrius, apertius, significantius dignitatem tuam defendissem. Decedenti mihi, & jam imperio annuo terminato, ante diem III nonas Sextiles, cum ad Sidam ^{P.45} navi accederem, & mecum Q. Servilius esset, litteræ a meis ^{a.} sunt redditæ. dixi statim Servilio (etenim videbatur esse commotus) ut omnia a me majora expectaret. quid multa? benivolentior tibi, quam fui, nihilo sum factus: diligentior ad declarandam benivolentiam, multo. Nam, ut vetus nostra similitudo antea stimulabat me, ut caverem, ne cui suspicionem fidei reconciliatæ gratiæ darem: sic affinitas novam curam mihi affert cavendi, ne quid de summo meo erga te amore detractum esse videatur. Vale.

13

ARGUMENTVM.

Appio gratias agit, quod suos in supplicatione decernenda adjuvisset: parataque illi officia pollicetur: de Dolabella reconciliatione non desperat: censuram obtentam esse sperat.

M. T. C. APPIO PVLCHRO, S. P. D.

QVASI divinarem, tali in officio fore mihi aliquando expetendum studium tuum: sic, cum de tuis rebus gestis agebatur, inserviebam honori tuo. Dicam tamen vere, plus, quam acceperas, reddidisti. Quis enim ad me non perscripsit, te non solum auctoritate orationis, sententia tua, quibus ego a tali viro contentus eram; sed etiam opera, consilio, domum veniendo, conveniendis meis, [¶] nullum onus ^{k)} officii cuiquam reliquum fecisse? Hæc mihi ampliora multo sunt, quam illa ipsa, propter quæ hæc laborantur. Insignia enim virtutis multi etiam sine virtute assecuti

i) nuntiata.

k) munus.

assecuti sunt: talium virorum tanta studia assequi sola virtus potest. Itaque mihi propono fructum amicitiae nostrae, ipsam amicitiam: qua nihil est uberius, praesertim in iis studiis, quibus uterque nostrum devinctus est. Nam tibi me profiteor, & in republica socium, de qua idem sentimus; & in quotidiana vita conjunctum, cum iis artibus, studiisque, quae colimus. Velim ita fortuna tulisset, quanti ego omnes tuos facio, uti tu meos facere posses: quod tamen ipsum, nescio qua permotus animi divinatione, non b. despero. Sed hoc nihil ad te: nostrum est onus. Illud velim sic habeas, quod intelliges, hac re novata, additum potius aliquid ad meum erga te studium, cui nihil videbatur addi posse, quam quidquam esse detractum. Cum haec scribebam, censorem jam te ¹⁾ esse sperabam. eo brevior est haec epistola, &, ut adversus magistrum morum, modestior. Vale.

¹⁾ te jam.

M. TVLLII CICERONIS
EPISTOLARVM

AD

SER. SVLPICIVM ET CETEROS

LIBER IV.

ARGVMENTVM.

I

Sulpicio, congressum petenti, respondet, suamque cum illius voluntate convenire demonstrat, & desperatum reipublicae statum deplorat. Scripta est epistola, cum Caesar in Hispaniam regressus Pompeji legatos oppugnaret.

M. T. C. SER. SVLPICIO, S. D.

CAIVS Trebatius, familiaris meus, ad me scripsit, te ex se quaesisse, quibus in locis essem: molesteque te ferre, quod me propter valitudinem tuam,
cum